

ERINDRINGER FRA HORNE PRÆSTEGAARD

Af Agnes Bruun f. Licht

Du dejlige gamle Horne Præstegaard! Du var som skabt til Rammen om en fredelig og lykkelig Præstefamilies Liv fra den Tid, hvor der endnu var fuld Tillid mellem Præsten og hans Menighed og kærlig Modtagelighed fra begge Sider. Og det var netop det, Du blev for os. Indenfor Dine Mure og omgivet af den skønne Have fuldendte min gamle Far sin Gærning og var til sin sidste Dag optaget af sit Embede og Arbejdet i sit Sogn. Mor, som var 11 Aar yngre, naaede aldrig at blive „gammel“ i Horne; glad og virksom, — til Tider meget træt og hvad hun med et jydsk Ord kaldte „tammelmasket“ (udtyd det, hvem der kan), færdedes hun iblandt os og styrede Menagen med sin dygtige og kærlige Haand. Det daglige Livs Økonomi og Arrangementer overlod Far til Dels til hende.

Fynsk Velstand og fynsk Velvilje er noksom bekendt, og vi mærkede straks ved vor Ankomst, en sen Aften i Foraaret 1873, fra hvilken Kant Vinden blæste, idet venlige Mennesker havde ordnet nogenlunde i Soveværelserne, saa vi mange trætte Rejsende kunde komme i Seng. Heller ikke Rejsen var nu saa besværlig, da der var Bane, som passerede vor Station, Støvring. Endog Spisekamret var ved vor Ankomst forsynet for flere Dage til stor Lettelse for Mor. Far havde jo beredt Vejen for os med Hensyn til den venlige Stemning; han, som var saa jævn og mild, men altid dog med en vis Værdighed, havde man allerede lært at skønne paa.

En Flytning med en stor Familie og et ret vidtløftigt Indbo var den Gang et baade dyrt og besværligt — for Møblernes Vedkommende risikabelt — Foretagende, paa Grund af de uendelige Omlæs-

Præstegaarden, set fra Haven

ninger fra Vogn til Jernbane, til Skib og atter til Bøndernes Vogne, trods omhyggelig Indpakning gik mangt og meget rabundus, og Mor sørgede over afbrækkede Stole- og Kommodeben, og over Stød og Skrammer paa gode gamle Ting. Flyttevogne eksisterede den Gang ikke.

Smuk var Horne Præstegaard aldeles ikke. Udbygningerne var gamle, det saakaldte Munkehus eller „Klosteret“, som brugtes som Lade, endog meget gammelt. Paa det sydlige Hjørne af dette Tag var Storkereden, altid beboet af et fornøjeligt Storkepar, som hen paa Sommeren bravt ekserserede med deres 4 Unger, til vor, og forhaabentlig ogsaa Ungernes, store Fornøjelse. Da vi daglig i en bestemt Anledning skulde tæt forbi dette kriminelle Hjørne, maatte man som Regel passere det i Rekordfart for at undgaa ret store Plamaser, og bagefter endda, om det ikke lykkedes, blive haanet for sin Ubhændighed.

Den store nyere Hovedbygning var i ret Vinkel føjet til den helt gamle Præstegaard, og i den var Indkørselsporten. Den var saa lav,

Præstegaarden, set fra Gaarden

at Køresvenden paa de Korn- og Hølæs, som skulde derigennem, maatte lægge sig flad og endda grave sig ned i det bløde Læs for at passere den, og — sans comparaison — begreb man ikke, hvordan den grevelige Landauer med sin høje Kusk, med høj Hat og paa den høje Buk slap helskindet igennem, naar den optraadte i Præstegaarden, men formodentlig har baade Kusk og Tjener maattet dukke sig. Forvænte som vi var, med Hensyn til Plads, vilde vi meget nødigt have undværet den gamle Del, skønt Rotterne en Tid huserede slemt paa Loftet, for den indeholdt for det første en meget stor og lang Forstue, Fars to Værelser, en Sal i hele Husets Bredde — Far brugte den til Konfirmanderne — hvor der f. Eks til mit Bryllup var dækket til 40, og hvor vi i Ferien undertiden dansede — samt to Gæsteværelser. I den nye Del var 6 Værelser, deraf Dagligstue og Havestue meget store, og ovenpaa endnu to mindre. Dertil stort Pigeværelse, Strygestue, Skabsværelse m. m., kort sagt, Rum og Plads i Masse. Endvidere 8 gode Kældere, med højt til Loftet, et Par af dem endda

spartansk møblerede som Gæsteværelser til Brug, naar den talrige Lethske Familie med Børn og Børnebørn flokkedes i Ferien.

En smal Sti langs med et Gærde fyldt med Markblomster førte En paa faa Minutter fra Præstegaarden til den pompøse Kirke. Oprindeligen en Rundkirke var den nu forsynet med et mægtigt Taarn mod Vest, en Fløj med Spir mod Øst og den gamle Rundkirke i Midten. De lange Bænke i denne rummede en Mængde Mennesker, og den Del af Kirken benævnedes Bønderne som Vommen, naar de talte om, hvor de havde siddet en eller anden Søndag. Mænd og Kvinder tog endnu den Gang Plads paa hver Side af Kirkegangen, og Kvinderne holdt i Haanden — foruden Salmebogen — en lille fast sammenbundet Buket, hvori godt med Ambra eller andet med krydret Duft, hvortil de under Prædikenen lydeligt snusede — man kunde ligefrem høre det i Stilheden. Denne Kirkebuket var en særlig Horneskik.

Altertavlen, Jesus velsigner de smaa Børn, var meget smuk og malet af Professor Eckersberg i 1812 under et Ophold i Paris. Lige overfor Prædikestolen, som var anbragt midt i Kirken foran i Vommen, befandt sig den grevelige Stol, nej, snarere Loge, godt garneret med Klunker og Kvaster og ophæftede røde Fløjls-Gardiner, som diskret skjulte, hvem og hvor mange af Grevens der var i Kirke, dog maa jeg sige, at de to Komtesser, Roma og Caroline, Fars kære Konfirmander, som kom meget sammen med mine yngre Søstre, meget ofte sad bag Gardinerne. I Sognet var fire Skoler, og Far fulgte ofte Skoleundervisningen paa nært Hold, stærkt interesseret som han var i Pædagogik, ja, saa interesseret, at han i en Periode af sit Liv næsten havde følt sig fristet til helt at vie sig til Skolegærnningen. Præsteoverflødigheden var i hans Ungdom saa stor, at ca. to Aar gik hen, inden han fik — endda kun en Stilling som Kapellan. Forholdene var altsaa ikke stort bedre, end da Grundtvig skrev sit spøgefulde Rim: „En Kapellan kan gammel blive, og holde sig med Haab i Live,“ et Rim, jeg engang har set anvendt i Wisbecks Almanak som Rim under Bogstavet K: „En Kapellan o. s. v.“ Far underviste i denne Periode dels privat, bl. a. hos Etatsraad Drewsens og Gehej-

Horne Kirke

meraad Collins, hvor han læste med Børnebørnene Viggo („Lille Viggo“) og Jonna, og hvor han saa H. C. Andersen gaa ud og ind, men paatog sig efterhaanden de fleste Fag ved en Skole, og til hans Overraskelse foreslog Bestyrelsen, som var Jøder, ham at overtage Ledelsen af en Skole, der ønskedes oprettet for velhavende Jøders Børn, og hvortil Forældrene vilde sikre ham en Aarsindtægt, som stod en hel Del over, hvad et Præsteembede pekuniært kunde vurderes til. Det var ikke blot rige, men udmærkede Mænd, der stod i Spidsen for Foretagendet — men Far valgte som rimeligt den Vej, som stod hans Hjerte nærmest, selv om den i Begyndelsen var ret trang.

I sine Drengaar i Vordingborg havde Far oplevet en formelig Jødefejde, hvor man blandt andet i høj Grad havde forulæmpet det gamle Goldschmidtske Hjem, som Far godt kendte. Far beundrede den fire Aar ældre Meir Aaron Goldschmidt og kaldte ham Danmarks fineste Stilist. Det blev ham et uudsletteligt Minde om pøbelagtig

Uretfærdighed, og det gjorde ham ondt, at Jøders Børn ofte maatte døje Krænkelser af Kammeraterne i Skolen.

Men tilbage til Horne. — Præsten havde i tidligere Tid megen Indflydelse i Sognet og muligvis større Autoritet. Ved en af Skolerne var der en Lærer, som drak mere end sømmeligt for en Børneopdrager og derfor stadig maatte ses efter i Sømmene, men overfor de øvrige var der en hjertelig Enighed med Hensyn til Undervisningen. Der var ogsaa en vid Forskel mellem de mere jævne Lærere i Buderup og Støvring og de velhavende og dannede i Horne.

Med sine Sogneboere levede Far altid i idyllisk Fred og Fordragselighed.

Hvedholm, Hovedsædet for Grevskabet Brahesminde, som i 400 Aar havde været i Slægterne Billes og Brahes Besiddelse, laa i en dejlig og velholdt Park, ca. en Fjerdingvej fra Horne By. Den gamle Greve levede endnu, men som en affældig Mand, der kun kunde føres fra sin Seng til sin Lænestol. Efter hans Død begyndte Sønnen Preben Bille-Brahe-Selby Opførelsen af det nye Hvedholm. Da det vidstes, at Kongeparret var interesseret i at se dette nye Slot, blev der, efter dets Fuldførelse, arrangeret et Besøg dertil i Kontinuation med en Rejse til Langesø, og Christian IX, Dronningen, Kronprins Frederik og Kronprinsessen ankom med Følge. Vi var naturligvis meget interesserede i dette Kongebesøg, som til vort stille Sogn bragte Røre og Travlhed med Æreport, Blomsterudsmykning, Taler og Sange, og efter Festen og Middagen paa Hvedholm, til hvilken Far skulde møde i Ornat (hvilket sidste han i sit Hjerte stærkt misbilligede), maatte han i Hjemmet referere alt til de mindste Enkeltheder.

Da Greven var Formand i Sogneraadet, havde Far naturligvis en Del at afhandle med ham i kommunale og andre Anliggender, men ogsaa til Selskaber kom Far og Mor der ofte, vi unge tillige, da vi blev voksne. Set med mine meget unge Øjne og ud fra min ringe Erfaring, forekom Pragten i det helt nye Hvedholm næsten kongelig; særlig imponeredes vi almindelige Mennesker af de mange Tjenere i flotte Liberier. En aabnede Karet døren, en tog imod Herrernes Tøj

Pastor H. H. Licht

Annanie Licht, f. Vogelius

Agnes Bruun, f. Licht

i Forhallen, en viste Damerne op ad den blomsterprydede, brede Trappe til et stort Toiletværelse, hvor en Kammerjomfru tog deres Tøj og rettede paa Slæb og Frisure, en aabnede Døren til den store, hvide Sal, hvor man samledes, og mindst fire serverede ved Bordet, overvaaget af Grevens skarpe Blik, — han saa alt, selv mens han talte livligt med sin Dame.

Blandt de fornemme Ekvipager til en saadan Fest tog vor sig sandelig ikke glimrende ud med Forpagterens Arbejdsheste, den lukkede Vogn og Jørgen som Kusk; han havde aldrig lært den højere Kørekunst, og en Aften, da vi efter en saadan straalende Middag og opfyldt af Fornemheden der, kørte — Tjeneren havde lige smækket Vogn døren i, Jørgen staaet sit flotteste Knald med Pисken — sad vi et Minut senere, trods vore tændte Vognlygter, uhjælpelig fast i Grene af et Træ i den bælgmørke Allé og maatte have en Mand til Hjælp for at komme løs, — det tog lang Tid, og jeg fik et lille Kursus i, at vi hørte til „paa det jævne, ikke i det himmelblaa“.

Alle holdt vi meget af den venlige, elskværdige Grevinde, født Komtesse Rantzau fra Frederikslund, og af de to søde Pigebørn, Roma og Caroline. Ja, vi ligefrem elskede Roma, der som ganske ung ægtede den langt ældre Lensgreve Petersdorff til Einsiedelsborg.

Der var det smukkeste Forhold i Hjemmet paa Hvedholm, jævnfør en lille Passus, som jeg her ser i et af Fars Breve til min Mand. „Greven har været ret syg og skulde tilbringe en Maaned i Marienbad, — uden sin Kone. — Han kom ikke længere end til Flensborg, saa kunde han ikke længere holde ud at være borte fra sin Hustru og sine Børn, og, skønt hans Bagage var afgaaet til Hamborg, vendte han straks tilbage og kom hjem Dagen efter, at han var rejst og — drikker nu sit Vand paa Hvedholm.“ Til en lille Forklaring tjener, at Grevefamilien (i alt Fald Grevinden) havde ligefrem Idiosynkasi for Jernbaner og do. Rejser og nødig rejste længere, end de kunde komme med deres egen Ekvipage og egen Kusk og Heste.

Den ubehagelige Form for Præstelønning, hvor Beboerne personlig betalte Tienden hos Præsten, var her afskaffet. Paa Grevens Gods-

kontor besørgedes Udregningen og betaltes Tienden, og Grevens Godsforvalter kom kørende med hele Summen en Gang om Aaret. Højtidsofferet de tre Gange om Aaret foregik endnu i mange Aar paa den vante Maade, at Hovedparten af Menigheden i den, paa første Jule-, Paaske- og Pinsedag tæt fyldte Kirke, under sagte Orgelspil gik op til Alteret og lagde deres velindpakkede Offer der. Dette var en lovmæssig Ydelse, men dens Størrelse en helt frivillig Sag. Den, der som jeg har set det de mange Gange, har aldrig fundet noget stødende eller utiltalende deri, men ofte har Digterne harcelleret over dette Offer i selve Kirken, som f. Eks. naar hos Ibsen Falk siger til Præsten: „Hurra for Offeret; — ja det, som bli'r til Højtids bragt — i struttende Papir!“ og Præsten, som ikke forstaar Ironien deri, svarer: „For gaar man Aaret rundt i Tøm og Trindse, saa har man det igen til Jul og Pinse,“ — eller endnu mere spottende ved Adam Homos Daab Juledag, da Menigheden ofrer „Snart fire Skilling, snart en Mark man satte for Sjælehyrden frem med venligt Nik; ved Syn af fire Skilling Homo sukked', ved Synet af en Mark han mild sig bukked'“, og endelig hos Herman Bang i „Ved Vejen“. Der er det nærmest Præstekonen, der railleres over, — en Trøst for hende, at Herman Bang læses grumme lidt i vore Dage. Horne Præstegaards Have var dejlig — 3 Tdr. Ld. stor — og dygtig forsømt som den var, blev den endnu dejligere i vor Tid, da begge mine Forældre bogstavelig sled og arbejdede i den, selvfølgelig med en Havemand til Hjælp; erstattede de gamle Frugttræer med nye, forbedrede det forfaldne og vogtede over de gamle Værdier og Skønheder. Vor Havemand hed Per Kleiner, og skønt baade *lidt* fortrukken og *meget* doven, var han et Fund for Far, da let Havearbejde var det eneste, han gad udføre, og som han holdt af, og hans Skavanker gjorde, at man havde ham ved Haanden selv i den travle Foraarstid, hvor den store Have krævede daglig Hjælp. Mor arbejdede personlig med sine mange store Blomstergupper, saaede, prikkede og plantede ud, opbevarede Kasser fulde af Stiklinger fra Efteraaret til Udplantning om Foraaret — en hel Gartnerforretning, men stor Løn høstede hun i det Blomstervæld, der den

hele lange Sommer mødte Øjet, naar man fra Havetrappen saa ud over den store Plæne med det dejlige gamle Valnøddetræ. Dette Træ, som var en Seværdighed i Størrelse, havde i Aarenes Løb fundet det opportunt at negligere sin Nordside, vende sin let hældende Stamme og udbrede sin Krone mod den dejlige Sydsol, og havde efterhaanden, skønt det var meget højt, naaet Grønsværet med det yderste af Grenene. Under Træet var en skygget Plads, hvor 50 Mennesker let kunde samles, — og stod man foran dets mægtige udbredte Krone, tæt besat med de grønne Frugter i det blanke Løv, var det et saare smukt Syn. Og saa var Frugten af allerfineste Kvalitet, meget stor, helt lys og meget fyldig, modnet som den var i Læ og fuldt Sollys. Den grevelige Gartner paa Hvedholm erklærede, at de, trods deres mange Valnøddetræer, ikke kunde præstere en lignende.

Et gammelt Morbærtræ bar herlige Frugter, store sorte Morbær til Mors fineste Syltetøj. De plukkedes ikke, men samledes op, naar de fuldmodne dryssede ned, og da der var Jord og ikke Græs under Træet, strøede man Halm under, saa de fine Bær ikke skulde stødes eller smudsnes. De fleste Somre bragte Mor gærne personlig en Kurv med udsøgte Morbær som Gave til den rare Grevinde, som satte særlig stor Pris paa disse Bær.

Frugt havde vi i Masse, alt for stor Masse, — et Aar 30 Tdr. Æbler alene; alt nedfaldent kasseredes for det meste, men skulde dog samles op. Til Plukningen hvervede Far 8 store Drengene fra Skolen, de krøb op i Træerne forsynede med Kurve, som de hejsede ned, og vi tømte dem i store Tørvekurve; andre af os plukkede fra Frugtstigen — saa var der Gang i Arbejdet. Der var Rift om det Job, for det gav Sjøv, en lille Indtægt, og det var naturligvis ikke de ringeste Gravenstener, de proppede sig med. Den nedplukkede Frugt skulde saa slæbes ind, op ad Trappen til Loftet, konserveres og stadig passes og efterses fra Efteraar til Foraar, forsendes i store og smaa Tønder og Kasser til Familien — meget dyrt og omstændeligt. — I Annexhaven bag den gamle Lade voksede paa Syd væg Masser af Abrikoser og Ferskener som Espalier. At sælge af Overflødheden var i de Tider

umuligt. Priserne, i alt Fald paa Sydfyen, var saa lave, at de ikke kunde dække Transporten f. Eks. til København, og mine Forældre havde ikke videre Forretningstalent. Ganske vist forsøgte Mor sig i Branchen, da en entreprenant og skikkelig Kone, — Ann Simmens —, som en Gang ugentlig besørgede Beboernes smaa Pakker og Ærinder til Faaborg (hun trillede en stor Trillebør de $\frac{3}{4}$ Mil om Morgen og, stærkt belæsset, hjem igen om Aftenen), spurgte Mor, om hun ikke for Betaling eller en god Frokostpakke skulde tage en lille Sæk fine Æbler eller Valnødder eller andet med og sælge det paa Torvet, men mærkeligt nok hørte det lille Forsøg snart op. — Resultatet var ret negativt.

I Haven var der Lysthuse, Udsigtspladser, stor planeret Kroketsplads med Græsbænke og andre Bænke for Tilskuerne, en lang lukket Nøddegang — sværmede vi lidt, kaldte vi den „Kærlighedsstien“, men da en efterfølgende Præst ved Navn Madsen fik sin Datter forlovet med en Mand, som hed Per Madsen, kaldte vi den senere „unter uns“ for „Per Madsens Gang“. For Enden af Nøddegangen var et stort muret Lysthus, „Hytten“, straatækt og med rundt Bord og do. Bænke om. Det laa saa langt fra Huset, at man der lige kunde høre det gjaldende Messinghorn, som kaldte til Maaltiderne. Naar det i Ferien var Regnvej, og Far havde sendt et misbilligende Blik til de unge, som trøstede sig med en Sommerl'hombre (Far syntes ikke, de to Ting harmonerede), sneg de sig ned i Hytten, hvor de troede sig ganske sikre, men Far fik Lyst til en Regnvejstur til sin kære Urthave — Træsko var altid herlige i vaadt Føre — han hørte Stemmer, gik efter Lyden, og Synderne overraskedes ved at se hans hvide Hoved i Indgangen, — forbavset saa han paa Kortene, truede smilende ad Spillerne og gik videre, — hvorefter de roligt fortsatte. Paa et af de smukkeste Steder i Haven, hvor Terrænet skraanede ned mod Valnøddetræet — til venstre de store Bøge, foran Roser og Blomster og en stor Rhododendron, som højtideligt blev pakket ind hver Vinter som den sarteste højstammede Rose (mon det egentlig var nødvendigt?) — lod Far sætte en Bænk og doterede Stedet til Mor, som elskede den Plads. I al vor Tid hed den altsaa Mors Bænk, men det

mærkelige er, at man endnu hos den tredie Præstefamilie efter Far, ja maaske gør man det endnu — altid kaldte den „Fru Lichts Bænk“.

Og saa var der Elisehøj. Den var en lille Herlighed til Embedet, en fra Præstegaardens Jorder isoleret stor smuk Høj, som i Pastor Leths Tid havde ligget hen nærmest uændset, fordi den laa saa fjernt — et lille Kvarters Gang — fra Præstegaarden. Under Leths Formand, Consistorialraad Bang, som var langt ude i Familie med Mor, hvilket oplystes ved, at vi i en af Vinduesruderne i den gamle „Sal“, Konfirmandstuen, fandt indridset med en Diamant Navnet „Claudine Bang“, en Kusine af Mor, og Aarstallet, da hun havde besøgt sin Slægt i Horne — havde der været et fint Anlæg, som Familien af og til besøgte, men nu var der Vildnis, endnu med store Træer og Spor af Anlæg og blomstrende Buske. Far lod Gangen op til Højen gøre i Stand, under Træerne lavedes et herligt Lysthus eller rettere en stor skyggefuld Siddeplads; der blev hugget ud mellem Træerne, saa den smukke Udsigt over Egnen igen kom til sin Ret, mange blomstrende Buske plantedes og Lysthuset forsynedes med rigtige hvide Havebænke, endda med Rygstød, og i det store solide Bord lod Far lave en dyb Skuffe med Laas for, hvor vi gemte Kopper og alt det nødvendige til, at Eftermiddagskaffen kunde smage os efter Spadsereturen. Vi medbragte saa Bønner og Kager, og Mor sluttede Akkord med den rare Bondekone i Gaarden lige ved Højens Fod, om altid at kunne faa Kaffen lavet hos hende. Hvor stolt var ikke Far, da han første Gang efter den store „Restauration“ i Spidsen for sin Familie begav sig derop, og hvor nød han ikke Udsigten, — ja, og Kaffen — hvorefter han i en velformet Tale overgav Højen til Mor og gav den for alle Tider Navnet „Elisehøj“. Mor hed Annanie Elise, men Far syntes, det danske Navn passede bedre her end det fremmede, som han iøvrigt holdt meget af. Det er Kvindenavn ud-draget af Annanias, græsk Form for det hebraiske Hananja, som betyder „Herren være med Dig“. Endvidere bekendtgjorde han, at Højen var frit tilgængelig for alle Naboerne, og at han haabede, de vilde behandle den godt, — saa det var ikke ualmindeligt, at Bøn-

derne med nogle faa gode Venner drak Kaffe ved det store Bord, — den lavedes i Gaarden, hvor man var meget lykkelig over det smukke Anlæg og holdt Gangene og Opgangen i fin Orden. Og Dagen før Fars Fødselsdag, den 4. Juni, fik han næste Aar Anmodning, om vi alle vilde møde paa „Elisehøj“, hvor der „overræktes“ ham en Flagstang med et stort flot Dannebrog, som hejsedes under Afsyngelse af følgende Sange, forfattet af to af Beboerne:

SANG VED ANBRINGELSEN AF FLAGSTANG OG FLAG
I LYSTANLÆGET PAA HORNE PRÆSTEGAARDS GRUND
DEN 3. JUNI 1881

Mel.: Vift stolt paa Kodans Bølge.

Vaj stolt fra Højens Tinde
Du kjære danske Flag.
Gid tidt vi dig maa finde
Udfoldet — festlig Dag —
Til Hæder for den Kjære,
Der ordnede det saa:
At her blev smukt at være,
Hvor før et Vildnis laa.

Nu Plettens Skjønhed fryder
Hver Gjæst som kommer hid
Og rige Udsigt nyder
Ved Sommeraftenstid;
Frit kan man overskue
Et Landskab frodigt, vidt,
Mens Sol paa Himlens Buc
I Vesten daler blidt.

Dog uvilkaarligt tages
Af Tanken anden Flugt;
Den helt naturligt drages
— Enddog her er saa smukt —
Til ham, hvis Tanke bragte
Paa denne skjønne Id,
Som alt tilrette lagde
Med ufortrøden Flid.

Hans Fødselsdag oprinder
Ved næste Morgengry;
Før Dagen atter svinder
Et Aar er tændt paany:
At udi det hans Virken
Velsignet vorde maa
I Hjemmet som i Kirken
— Det Gud, du føje saa.

Gid han maa Sundhed nyde
Og leve vel tilfreds,
Saa han sig ret kan fryde
I Hjemmets kjære Kreds.
Gid hans Nærvær' maa smykke
Hans „Anlæg“ end lang Tid;
Gud giv ham Held og Lykke
Og gjør ham Ald'ren blid.

Gid Flagets Vift maa samle
Om det saa mangan Gang
De Unge som de Gamle
Til munter Glædessang.
Gid det til mangan Gammen
I glade Vennelag
Maa drage dem tilsammen
Som spredte er i Dag.

SANG VED HR. PASTOR LICHTS 67-AARIGE
FØDSELSFEST

Mel.: Der er et Land, dets Sted er højt mod Norden.

Paa denne skønne Plet, hvor Aftensolen
Har sendt saa mangen venlig Straale hen,
Og hvor fra løvrigt Træ hver Morgen Fuglen
En dejlig Lovsang bringer Skaberen,
Vi møde Dig, hvem her vor Hilsen gjælder,
Og bære vore bedste Ønsker frem:
At Gud, mens end et Aar mod Enden holder,
Vil kjærligt mindes Dig med Slægt og Hjem.

Vi ønske, at det Aar, der snart oprinder,
Og som Du hilser om en føje Stund,
Maa vorde lig den Bæk, der stille rinder
Hen mellem Blomster og med sølvklar Bund;
Ja gid med Glæde Du maa se og kjende,
At Sæden — Ordet, Du blandt os har talt,
Ej skal forgjæves tomt tilbage vende,
Ej Spiren vorde mellem Torne kvalt.

Og naar Du her det Yndlingssted betræder,
Hvor Blomster yndigt smile til os hen,
Gid da „vort Værk“ forhøje Dine Glæder,
Mens Foden hviler, træt af Vandringen.
O, at saa her, hvor landlig Ro har hjemme,
Du tidt maa styrkes af den blide Fred,
Som Han foroven lader den fornemme,
Der trolig virker til Velsignelse.

Saa modtag da den Gave, vi frembare,
Maaske vort Flag, vort kjære Dannebrog,
Vil bedre end os andre Dig forklare
Din Menigheds det sande Hjertesprog.
Og naar man siden efter stundom spørger,
Hvem første Gang har dette Banner hejst',
Er Svaret: Til en elsket Sjælesørger
Har Kjærligheden her et Minde rejst.

Der holdtes Taler, og Far takkede, hvorefter Gaardmanden ved Højen lovede at hejse Flaget hver Sommersøndag og ellers opbevare det. Da Mor havde haft Nys om Hemmeligheden, kunde hun fremtrylle Vin og Kager som sit Bidrag til den gode Stemning. Det var virkelig en stor Glæde, de rare Mennesker derved beredte Far; vi unge maa derimod skamme os, fordi vi saa sjældent imødekom hans Ønske at gaa derop sammen med ham — vi befandt os bedre i vor Have. — Far gik saa alene, — en af de Ting, man endnu kan fortryde, ja rødme ved Tanken om.

Gik vi vor næsten daglige Gang ad Kirkestien over Kirkegaarden, ned ad et Par Trappetrin til Organistens eller til Byen, passerede vi en lille Bygning, hvorfra en stærk Larm ofte naaede vort Øre. Den hidrørte fra, at en Mand der bearbejdede Hørren, den der først havde frydet os med sine dejlige himmelblaa Blomster, mens den stod paa Marken, og faaet os til at tænke paa H. C. Andersens smukke lille Eventyr. Far lod os se paa den morsomme og meget langvarige Behandling, som Manden ganske ene besørgede med sine to Hænder, og lærte os Udtrykkene for dem, jeg husker dem endnu: Først skal Hørren tørres, saa brages (knækkes), saa skettes, saa hegles (skilles fra Blaaren) — det var morsomt at se det fine Resultat.

Ja, meget var endnu uhyre gammeldags, da vi flyttede dertil, — den lille Halvø, Horneland var jo nemlig ret isoleret med sin eneste Landevej fra Faaborg til Bøjden, som ikke skæres af nogen Vej af Betydning. Man saa endnu gamle Mænd og Kvinder bære den særegne Nationaldragt, Hornedragten, og af gamle Skikke var der mange og mærkelige. Vægteren gik endnu sin Aftengang gennem Byen til Kl. 12 og sang de gamle troskyldige Vægtervers, og ved et nogenlunde fashionabelt Bondebryllup — et af dem, hvortil man indbød ikke et „Antal“ Gæster, men saa og saa mange „Snese“, ofte op til 15 Snese — stillede de to Vægtere, den afgangne og den fungerende, sig op i Kirkegangen med krydsede Morgenstjerner, under hvilke Brudeparret maatte passere. Til de omtalte Bryllupper skete Indbydelsen ved, at Skafferen, udnævnt til dette Hverv og i Besiddelse af en særlig

god Hukommelse og en smidig Tunge, entredede i hvert Hjem, hvis Medlemmer var paa hans Liste. Denne sidste var ikke affattet efter Venskab, knap nok efter Slægtskab, men efter andre Regler, jeg tror Ejendommens Størrelse og Hartkorn, Antal af Køer o. s. v., og her afleverede han, staaende lige indenfor Døren, uden at stamme eller standse, den mest komiske Tale, ordret som den havde lydt i Generationer, saa fuld af knudret Omstændelighed og Ærbødighed, — mens han paa spidsfindig Maade lod ane, at Brudgommen og Bruden ikke vilde være uvillige til, i Anledning af Festen at modtage „Sending og anden Gave“, kort sagt en Tale, som ikke gav den mest skruede Kancellistil fra Sjette Frederiks Dage noget efter i utydelig Tydelighed.

Paa Bryllupsdagen stod det stedlige Orkester opstillet foran Indgangsdøren og spillede, mens de mange Gæster samledes. Præcision var et ukendt Begreb, Spøg og Munterhed nærmest upassende, før man havde spist og, for de unges Vedkommende, danset sig sammen. Bruden, altid i sort Kjole, gik rundt med sin Taske paa Armen, hvori Gæsterne dryssede et større — eller maaske et ganske lille — Antal Kroner. Langsomt og højtideligt indtog man sin bestemte Plads ved Bordet. Fra den tidligere faste Menu — Sødsuppe og Klipfisk — var man nu, i al Fald ved store Bryllupper, kommet til en fornemmere: Suppe, alle mulige Slags Stege og Lagkage. Man anbragtes ved Bordet efter en omhyggelig konstrueret Plan; der var mange og indviklede Hensyn at tage; her gjaldt sandelig endnu Rangforordningen. Luften blev dræbende tung, Fugtigheden samlede sig i Draaber under Bjælkerne og paa Væggene. Meget skulde spises og spises med Værdighed, langsomt passerede Fadene ved Bordet, og mellem hver Ret spillede Musikken et Stykke, Præsten skulde saa tale for Brudeparret og Læreren for Forældrene. Derpaa cirkulerede Fattigbøssen, bagefter gik Skafferen rundt med en dyb Tallerken, dækket med en flad do., som han præsenterede hver Gæst, idet han — lige saa adræt paa Fingrene som paa Munden — løftede den øverste netop saa meget, at man kunde slippe sin Mønt ind, og atter lynsnart lod den glide hen over. Tallerkenens Indhold var Organistens Gratiale. Til Slut var det atter

den uundværlige Skaffer, der paa Forældrenes Vegne (det var endnu ukendt, at en Bonde stod op og holdt en Tale) takkede Selskabet, fordi de „havde prydnet deres Sæder“, og ønskede, at „den tarvelige Beværtning maatte bekomme dem vel“. Vi sang „Vort Maaltid er til Ende“, og Gæsterne spredtes i smaa Grupper udenfor og i Haven, men først valfartede alle Kvinderne til Køkkenet for at komplimentere Kogekonen for „den dejlige Mad“. Da Mor spurgte denne, hvordan hun kunde beregne Mad til saa mange, svarede den gemytlige Kogekone: „Ja, se nu, til de to Slags Boller paa Suppen, der beder jeg Dagen før en af de unge Piger slaa 20 Snese Æg (Mor fik et lille Chok) ud i en Ballie, dem pisker jeg godt sammen, — hun strakte sine smaa stærke Hænder og sin fyldige Arm ud og svingede let med Haanden — saadan, ved Siden af staar der saa en Mælkejunge med Fløde; jeg maaler Æg og Fløde i Pottevis, saa ved jeg, hvor meget jeg skal bruge, og naar det slipper op, faar vi en ny Portion (Mor stirrede paa hende), for — sluttede hun polisk — der skal jo ogsaa bages *en Smule*.“ Bondens typiske Diminutiv, naar det drejer sig om noget stort. Man maa ikke glemme, at der blev modtaget Masser af Fetalje af enhver Art fra de indbudne (Sending som det hedder). Herefter gik mange paa Visit i Nabolaget, mens det altfor talrige Hjælpemandskab fodredes af og Stuerne ryddedes til Kortspil (med meget snavsede og krumme Kort) og Samlingssted for de ældre, og Dansen tog sin Begyndelse, sædvanlig i Laden, hvor der var gjort et stort Arbejde med at forvandle den til Balsal. Der dansedes saa til Morgenstunden, og den mægtige Frokost dannede Afslutning. Oceaner af Romtoddyer og Kaffe med Kage til blev serveret i Mellemtiden. Festen havde da varet fra Kl. 2 Eftm. Men Sandheden er den, at vi unge morede os dejligt, langt bedre end til mangan fin Middag. Far og Mor tog gærne hjem efter Bordet.

Naar Billedet af mit kære gamle Hjem tegner sig i Erindringen, er det dog altid Ferien, i Særdeleshed Sommerferien, der kommer i Forgrunden. Vi unge saa hen til den som til alle Glæders Opfyldelse. Forberedelserne begyndte i god Tid med, at Mor indførte strengere

Sparsommelighed paa flere Felter og sørgede for at have en god Reserve til „Græshopperne“, som hun spøgende kaldte os og Feriegæsterne. At invitere vore kære unge Slægtninge var overflødigt, der forhørtes ganske uden Undseelse om „naar“, og „hvor mange“ der var Plads til, og Gud skal vide, de var velkomne — dog ikke alle paa en Gang. To Vogeliusser, Gerner og Fanny Jungersen, to Fledeliusser, hvis Søster var gift med min Broder i Amerika, og Duseberger fra Flensborg kom skiftevis Aar efter Aar og bragte hver sin Farve til Sommerbilledet, hver sin Tone i den fælles Rytme. Helga Duseberg og den yndige Cecilie Bendsen spillede og sang Schubert og Mendelsohn, Magnus Vogelius, et af de smukkeste unge Mennesker, jeg har set, futede og spruttede af Brandere og Vittigheder saa lang Dagen var, Gerner og Frederik Vogelius var mere beherskede og stod maaske højest i Mors Gunst — næst efter min Kæreste. Han, som kom med hver Sommer, mens han læste til Landinspektørexamen, følte sig lidt hævet over den lystige, grønne Ungdom, men fik en mægtig Succes ved at foreslaa og forestaa Arbejdet med at planere og fastromle den store Kroketsplads og gøre den til den bedste og fineste i Miles Omkreds. Selv yndede han Spillet og var snart den dygtigste, men endnu mere satte han Pris paa alvorlig og fornuftig Samtale med Far i hans private Værelse til Glæde for dem begge. Far, der selvfølgelig var en stor Tobaksrøger, havde sit bestemte Princip overfor de unge, hvilket, set fra Datidens økonomiske Synspunkt, endda var ret liberalt: Fin Tobak i Tobaksdaasen ad libitum og 1 Cigar om Søndagen. Kroketspillet fortsattes ofte saa længe om Aftenen, at Herrerne maatte lyse op med Tændstikker foran hver Bue, der skulde passeres. Naar vi saa kom ind, — en Smule kolde — satte Mor sig ved Klaveret, og vi dansede os varme. Bag efter vankede der Ribsvin og Kager, og Dagen endte undertiden med en Maaneskinstur.

Da ogsaa Køreturene skulde opsøres — Kusk og Heste leverede Forpagteren for Betaling —, var Far længe i Forvejen ret uimodtagelig for vore beskedne Ønsker om en Vogn til Faaborg. „Hvad har I unge Benene til, husk de lange Ture i Ferien.“ De helt obligate Som-

merkøreture med Vognen fyldt af glade Mennesker og Magasinerne med Frokost til sultne do., gik til de dejlige Slotte Holstenshus og Trolleborg. Et Par Gange om Sommeren holdt Turen sig indenfor snævre Grændser, nemlig til Dyreborg, en lille Fiskerby i Horne Sogn med smuk Skov helt ned mod Vandet og lige overfor Faaborg. Paa dette henrivende Sted holdt Far undertiden Gudstjeneste en Søndag Eftermiddag. Folk fra Bjerne og Hvedholm strømmede til, og mange Baade med Kirkefolk kom fra Faaborg og forenede den korte Fri-luftsgudstjeneste med deres Skovtur. Til Dyreborg kørte vi i Høst-vogn og sad paa store Halmknipper, som var snøret fast i Bunden og nødtørftigt dækket med Tæpper; Far gærne hos Kusken paa Age-brædt eller maaske Agestol. Naar vi havde kørt Halvvejen, løsnedes i Regelen Halmknipperne, og vi rullede sammen, men det gjorde kun Humøret højere, og adskillige Sange blev sunget under Vejs. Som Proviant paa Turen medførte vi en mægtig Kurv Stikkelsbær. En smuk Stemning var der over dette Sommerbillede. Bøgeskoven som Baggrund, Stranden og den kønne, venlige lille By i Forgrunden, Far med det smukke hvide Haar, og Sangen, som alle de mange Menne-sker stemte i med, — Solen til at kaste Glans derover, — den nænnede næsten aldrig at svigte os. — Bagefter var vi alle som fast Regel inviteret til Aftensmad hos Fars gode Venner, Per Kortermads, det var en fornøjelig Afslutning paa Dagen. Han ejede en stor Gaard med en dejlig Have, og Navnet indeholdt ingen Forklejnelse, for Navne var tit saa underlige i Horne. En lille Sypige hed „Sprøjte-ane“, fordi hun boede tæt ved Sprøjtehuset, og „Plovkaren“ hed saadan, fordi hendes Bedstefar havde lavet Plove, og Kirsten hed Bønneland, skønt der aldrig havde været noget „Bønneland“.

Far gav os endvidere nogle Køreture til Sinebjerg, hvor vi havde vort Badehus; der var jo dejlig frisk Østersø, men meget ofte maatte vi altsaa spadsere Turen frem og tilbage, — Afstanden var $\frac{1}{2}$ Mil — og det tog jo noget af Friskheden af Badet. Vi unge Piger fik oftest Tiden til at gaa ved samtidig at strikke. (Man brugte altid om Som-meren hvide Strømper, som vi selv strikkede af fint Bomuldsgarn).

Ja, og saa var der den faste Tur til Lyø i aaben Baad fra Sinebjerg for at besøge Præstens, v. Havens. Præstegaarden var saa gammel og tarvelig, at den lave Indgangsdør var delt paa tværs i to Halvdøre med en Klinke for som paa en meget gammeldags Stalddør. Men Spadsereturen paa Øen var interessant, altid til „Klokkestenen“, som har sit Navn fra, at den ved Slag med Sten eller lignende giver en klingende Lyd. Paa Lyø gik endnu de gamle i Nationaldragter, og de unge Piger ekscellerede endnu i smukke Udsyninger paa de korte Særkærmer under den, oftest højrode, Bul (det ærmeløse Kjoleliv).

En lille Kærlighedsidyl med lykkelig Udgang foregik i denne Præstegaard og vakte vor levende Interesse. Maleren Constantin Hansen havde boet en Tid paa Hvedholm for at male Greven og Grevinden og havde derfra gæstet Lyø og rimeligvis da faaet den Idé at sætte sin Søn i Pension i Præstegaarden for en Sommer. Sønnen var Theolog, svagelig, doven og med lidt Anlæg for Tuberkulose; med Studeringerne gik det altsaa daarligt. Præstefolkene var i flere Henseender ejendommelige og tog sig ikke det ringeste af Hr. Sigurd, som lod til at betragte sit Exil som lutter Ferie, men en herlig Bondepige, som tjente i Præstegaarden, tog paa eget Initiativ Affære. Hun havde længe ærgret sig over, at den „fjollede Professorsøn“ laa den halve Formiddag i Sengen i det dejlige Sommervej, gik saa en Morgen Kl. 4 resolut ind til ham, ruskede ham godt vaagen og sagde: „Nu skal Du i Marken og hjælpe mig at malke Køerne.“ Han saa forfærdet paa hende, men hendes Overlegenhed, baade fysisk og aandelig, imponerede det svage Mandfolk i den Grad, at han til sin egen Overraskelse straks adlød, og i hele Sommertiden lød hendes Stemme i den tidlige Morgenstund: „Naa, Sigurd, nu skal Du op,“ og han fulgte hende i alt hendes Udendørsarbejde Høsten igennem, drak Masser af den friskmalkede Mælk, alt med det Resultat, at enhver Spire til Tuberkulose, ja, til Dovenskab, forlod ham, og han kom om Efteraaret sund og frisk hjem til sine glædesstraalende Forældre og præsenterede Maren som sin Kæreste. Da

nu Maren var en køn og brillant Pige, fandt de grundtvigiansk-foikelige Professorfolk Partiet ganske storartet og tog imod hende som en kær Datter. Hun overlod derpaa Sigurd til hans videre Studier med de Ord: „Nu kan Du prøve paa at komme med en 2. Karakter, — saa slaar jeg op med Dig, for jeg har hørt, at med den kan man ikke blive Biskop.“ Enden blev, at Sigurd fik en god Eksamen og snart efter Embede paa en lille Ø i Limfjorden, Venø. Senere var han i en Aarrække Præst i Særslev ved Bogense.

Ved Ordinationsmiddagen hos Biskoppen var Maren dennes Borddame, og jeg har hørt af en tilstedeværende Præst, at hun gjorde fortjent Lykke ved sin Naturlighed og Umiddelbarhed og ved sit smukke Ydre. Og saa kan vi ende Historien som de rigtige Eventyr: „De levede siden lykkeligt, og hvis de ikke er døde, saa lever de endnu.“

Foruden de ureglementerede Regnvejrs L'hombres i Hytten foregik den samme Sport af og til endnu mere ureglementeret, nemlig naar de tre, som gerne boede i det store Gæstekammer ud mod Haven, med dydige Miner havde sagt „Godnat“ og „sov vel“ og var havnet hos dem selv; hvor længe de dyrkede Spillet, er aldrig oplyst, da de ikke ligefrem larmede, og ingen af de mange Soveværelser stødte op til deres, som laa indenfor Havestuen. De havde Paalæg om, at Døren til Haven skulde være laaset, inden de gik til Ro.

Man kan vel ikke forsvare at kalde et af de vældige Tordenvejr, som undertiden trak op over vor lille Halvø, hvorfra det ligesom ikke kunde slippe bort igen, men rasede i Timevis, for en Ferieforlystelse, — men en Ferieoplevelse blev i al Fald et Tordenvejr, som begyndte allerede, da vi spillede vor sidste Aftenkroket. En ustandselig Brummen i det fjerne blev velvilligt opfattet som hidrørende fra Tyskernes Kanoner paa Als, hvis Øvelser vi saa ofte hørte. Der blev ikke Tale om at gaa i Seng, det frygtelige Uvejr med Strømme af Regn varede den hele Nat. Lynet slog ned i to eller tre høje Træer i Haven, det ene faa Alen fra Fars Vindue, og pludselig saa vi høje Flammer fra en Nabogaard, hvorpaa de unge Mennesker styrtede ud i Regnen for

at se og maaske hjælpe. Gaarden brændte ned til Grunden; Manden fik reddet Børnene og Dyrene, Konen løb i Forfærdelsen ud med kun en Dyne i Favnen. Magnus pralede meget af, at han havde frelst en Gris. I Tordenvejr stod Far altid betaget og betragtede det storartede Natursyn, Mor og vi Pigebørn var meget smaa og stille. — Vi oplevede aldrig et tilsvarende Uvejr direkte over vore Hoveder. Da min Kæreste og Poul næste Morgen kom fra København og Odense, havde de paa Rejsen set mange Huse og Gaarde brænde efter Lynnedslag.

Naar jeg paa min diletantiske Maade prøver at tegne det lyse Feriebillede, vilde mine Søkende vist blive skuffede, om deri manglede en Figur, hun, som var Mors aldrig svigtende Støtte, men tillige afgjort den samlede Ungdoms beundrende Veninde, nemlig vor mangeaarige Stuepige Caroline. Nydelig var hun med sine røde Kinder og straalende mørke Øjne; om Eftermiddagen bar hun en lille sort Fløjls-Hue med hvid Kant og brede lyserøde Silkebaand i Sløjfe under Hagen, og hendes Motto var: Alt for Ungdommen. Da hun havde begrundet Anelse om, at de unge Herrer forlod Værelset om Morgen i en rædsom Uorden, passede hun nøje paa at fare derind og bringe det i en foreløbig anstændig Tilstand for det Tilfælde, at Mor skulde komme derind, men da et Uheld alligevel skete en Morgen, og Mor med rynket Pande betragtede det for hende vederstyggelige Syn, var Caroline der straks med sit: „Fruen maa ikke være vred, unge Mennesker roder jo altid,“ og Mor listede forsonet ud. Caroline var som et Forsyn for os unge; med sit mildeste Smil strøg hun i Ferietiden de mange hvide Garneringskjoler for ikke at tale om broderede Under-„nok sagt“ af forskellig Slags, som Tiden krævede, skønt Mors Princip var, at hver af os skulde stryge sit eget, — men allervenligst smilede hun til Poul og hans „Københavnere“. — Naar hun om Morgen bragte den *eneste* daglige Post ind, kendte hun Udskrifterne, havde allerede med et Blik overskuet Brevene og afleverede dem med diverse Kommentarer som „Brev fra Valdemar, — aa, den Stakkel, som skal gaa og arbejde, mens de andre holder Som-

merferie,“ eller „naa, her er da endelig Brev fra Frøken Agnes; det var da heller ikke for tidligt,“ o. s. v. Ja, hun følte sig som vi hørte hende til, og hun os.

Udflugter og Køreture, ja, det er vel som en Slags Begivenheder i en Ferie, men det væsentlige, det som skaber den egentlige Feriefornemmelse er dog det at drive rundt og gøre ganske som man har Lyst, under daglige Forhold og i sine daglige Klæder, læse, spadsere, spille Krok o. s. v. — Ofte gik Vejen til Organistens, hvis eneste Søn, Theologen Preben Kistrup, altid havde et Par Studenterkammerater hos sig i Ferien, eller man tog dem med hjem til os, — saa kunde vi være en hel Sværm. Sad vi da en blikstille Sommeraften i det store Bøgelysthus, sendte Far Bud efter en af de smaa Bordlamper; den blev tændt inde, og man saa Caroline komme gaaende med den brændende Lampe; yndigt saa det ud, naar Lyset nærmede sig og skinnede under Trækronerne. Caroline fik et betydningsfuldt Nik fra Mor, forstod en halvkvædet Vise og bragte en eller anden beskedne Forfriskning, vi blev muntre, eller vi blev sentimentale, og Klokken blev 10, og pludselig lød den gamle Vægters kraftige Røst: Vær klog og snild, vogt Lys og Ild. „Vogt Folk og Fæ,“ sang de unge med, og Far fortalte om Per Vægter, som havde saadan en galsindet og skrap Kone, at han søgte Vægterbestillingen, fordi han saa var fri for hende i den Tid og endda kunde sove Formiddagen væk. Hver Aften gik han Byen rundt, jeg ved ikke, hvor mange Timer, begyndende i Præstegyden, den lille Sidevej, som førte ind til Præstegaarden.

Mangen Aften i Tusmørket saa vi ogsaa Storken spadsere gravitisk i Gangen bag Valnøddetræet, som om den hørte til Familien — særlig lagde vi Mærke til, at den gik Tur, naar der spilledes inde, — det saa virkelig ud, som gik den og lyttede.

Disse hyggelige Hjemmeaftener var sandelig ikke de ringeste, og Fars Indsats var af virkelig Betydning for de unge. Han kunde fortælle muntre Historier og herlige Anekdoter fra sin Studietid, men ogsaa fortælle om Pesten i København, Koleraen i 1853, som ramte

flere af hans Kendinge. Han citerede Lægen O. Bangs Vers, som Børnene skulde lære udenad i Skolen:

Lad Frugterne raadne i Haven,
Lad Bryggeren gaa Fallit,
Bind uldent Bælte om Maven,
Saa bliver Du Kolera kvit.

Naar Far var med i Laget, var der altid, uden at de unge anede det, en usynlig Grænse, som ikke maatte overskrides. Far taalte nødvendig en haard Dom, uovervejete Kritik, endsige Sladder i nogen Form, — det sidste var ham ligefrem modbydeligt.

Men Ferier faar Ende som alle Livets smaa og store Oaser af Glæde; rørende Afsked, „Farvel, farvel, maa vi komme igen, Tante Nie,“ og Hjemmet trak sig — for Ungdommens Vedkommende modstræbende — tilbage i de daglige Folder, de jeg næsten tror behagede min kære Far bedst. Mor var maaske noget træet, og foran hende stod nu den vældige Frugtplukning og den store Syltning. Jeg tror bestemt at erindre, at Mor altid fik 200 Pund Melis foruden en hel Top Sukker til Géléerne. Vi holdt alle af søde Ting, og det forekom næsten som en Pligt at anvende saa meget som muligt af den 1. Kl.s Frugt af alle Slags, som Haven gav os. Desuden gik adskillige Flasker Saft og Masser af Frugtsuppe ud i Sognet til Barselkoner, syge og fattige. Det var mest min Søster Anna, som trofast gik ud med sin lille Spand eller Kurv og distribuerede de gode Ting. „Frøken Anna“ var særlig elsket i de smaa Hjem, hvilket gav sig til Kende mange Aar efter Fars Død, da Sogneraadet i Horne bad hende komme tilbage som Sognets Sygeplejerske. Hun var da uddannet Sygeplejerske paa Kommunchospitalet, og paatog sig Pladsen i et Aar eller to.

Mor stod personlig ved Syltegyderne Uge efter Uge, indtil omsider Snese af Flasker med forskellige Frugtsafter, store og smaa Stenkrukker og Masser af større og mindre Glas, en hel lang Række af smaa Glas med forskellig farvede Géléer stod i Geled som en Fryd for hendes Øje, alt, tør jeg sige, behandlet med den mest minutøse

Omhyggelighed, lige til den elegante Ombinding med Kanten plisseret, og til Mærkerne med Indhold, Aar og Dato med fineste Skønsskrift, — ja, undskyld min uforbederlige Vidtløftighed, — trods den vil ingen i vor Tid med den nemme Henkogning af Frugten (ofte smager den jo heller ikke af noget videre), forstaa, hvilken Taalmodighed og hvor mange trættende Timer foran det varme Komfur denne Periode kostede min Mor, men man begriber i al Fald, hvilken Lettelse det var, da de sidste Flasker og Glas var anbragt paa deres Plads i den dejlige luftige Kælder, som havde bestaaet sin Prøve som ideelt Opholdssted for denne Sommerens Skat. Saa hændte det en Formiddag, da Mor og jeg stod i Køkkenet, at Far kommer derud, og i samme Øjeblik fo'r vi alle sammen ved et frygteligt Brag som et Kanonskud. Mor styrter ned ad Trappen, jeg foran Far efter hende, — der staar hun i Døren, højt hulkende, med begge Hænder for Øjnene, mens Kælderen nærmest lignede en gyselig Valplads. Der var sket det, at den gamle brede, svære Hylde, som var anbragt i hele Kælderens Længde fra Væg til Væg, og som sandsynligvis havde baaret baade de Bangske og de Lethske Syltekrukker, nu pludselig havde svigtet de Lichtske og var styrtet ned; — *alt* laa nu paa Stengulvet i $\frac{1}{2}$ Alens Højde i Skaar af Flasker, Glas og Krukker. Det var et sørgeligt Syn, som jeg aldrig vil glemme: Far med Armen om Mor, der græd, saa hun næppe kunde holde sig oprejst, og foran dem dette røde Hav med Resultaterne af saa mange Anstrengelser og Udgifter, i Ruiner. Og Frugt var ikke mer at skaffe. Stakkels Mor sagde: „Aa, Licht, det er en Ulykke.“ Men Far protesterede, lagde sin anden Arm om mig og sagde med et halvt Smil: „Nej, en Ulykke havde det været, om Agnes var styrtet paa Hovedet ned ad den høje Kældertrappe og havde slaaet sig fordærvet.“ Ræsonnementet var trøstende, for det første fordi jeg virkelig havde taget Trappen i et Par foruroligende Spring for at komme Mor til Hjælp, og for det andet fordi Mor maatte indrømme, at hun kunde opleve endnu værre Ting. Og ganske som der i de store Tragedier sædvanlig findes en smuk Slutning og et psykologisk Moment, som bringer en Slags Trøst,

saaledes ogsaa i Mors lille Tragedie. Rygtet om Uheldet i Præstegaarden spredtes i Sognet og drøftedes af Husmødre i smaa og store Stuer med megen Deltagelse; man iværksatte en lille privat Ransagning af de færdigplukkede Buske, og smaa Kurve med Frugt bragtes til Mor, mens vi selv ligeledes foretog en sidste Razzia i Haven; det blev nogle Pund, men fik sin største Betydning som et Udtryk for hjertelig Medfølelse ogsaa i Hjemmets smaa Sorger. Et stort Savn blev det Aaret igennem — og saa den nagende Tanke, at man burde have ladet den gamle Hylde undersøge, inden man overbelastede den.

Forundres ikke over, at Mor i sin Bedrøvelse kaldte Far for Licht, — hun havde skam aldrig kaldt ham andet, og vi Børn havde aldrig hørt noget Menneske kalde Far for Hans. Vi var derfor ved at tabe Næse og Mund, da hans Kusine, Fru Duseberg fra Flensborg, som havde kendt Far som ung, brugte denne uærbødige Tiltale, det var som at rokke lidt ved Autoriteten, og som Far indvendig maatte sige som i „Ambrosius“: „Nu kommer I mig sandelig altfor nær.“ I dannede Kredse var det mest almindeligt at titulere sin Mand og Husbond ved hans Efternavn.

Far opholdt sig næsten altid i sit Studereværelse, naar han ikke var ude i Forretninger, i Besøg hos syge eller andre, eller beskæftiget i Haven. Først om Aftenen kom han et Par Timer ind i Dagligstuen, læste højt for os eller spillede L'hombre med os, og undertiden kunde han faa en eller anden lunefuld Idé til at glæde os. Han inviterede f. Eks. i Stilhed gode Venner, Proprietær Millings, til at komme en Aften, listede dem ved Carolines Hjælp ind i Studereværelset, som laa lige for Indgangen. Der havde hun gjort fint inde med Blomster og ekstra et Par gode Stole. Far kom saa ind til os og spurgte ganske uskyldigt, om vi havde Lyst at se ind til ham, — det gjorde vi for Resten saa ofte. — Vi traadte ind, — Tableau. Sligt fandt vi alle, Millings iberegnet, saa uhyre morsomt, og Far sørgede altid for god Underholdning, læste maaske et eller andet med sit smukke Foredrag, senere viste Caroline sig med Dug og fin Opdækning, Chokolade, Kaffe og Kringle fra Bageren, og til Mors Overraskelse et smukt nyt

Kaffestel fra Bing og Grøndahl med alt Tilbehør til 8 Personer. Mor var lidt desorienteret med Hensyn til det sidste (de smaa huslige Forberedelser har hun muligvis sporet), „men Licht, det er dog altfor flot, det trænger vi jo slet ikke til,“ — Far var uudgrundelig. — Det blev en munter og hyggelig Aften. Da Caroline viste sig for at fjerne Kaffetøjet, sagde Far som noget, der faldt af sig selv: „Naar De har vasket Porcellænet af, kan De blot sætte det til Side; det tilhører Frøken Agnes.“ Jeg, som den Gang var forlovet, takkede ham henrykt, — det var i Virkeligheden en stor Gave, — og saa kunde Far med et polisk Smil sige til Mor: „Det var flovt for Dig, Nie.“

Et Brev til Poul fortæller ligeledes om en af de rørende hyggelige Aftener, naar Far hentede os ind til sig:

Horne, 27/12 1880.

MIN KÆRE DRENG!

Endskønt det nu er Tid at gaa i Seng,
 Og til de andre intet jeg kan høre,
 — De sover vel nu paa det grønne Øre —
 Saa vil jeg dog, forinden jeg mig putter
 Og læser fredeligt min Aftenbøn,
 Anvende her et Par Minutter
 Paa en Epistel til min kære Søn,
 Og naar jeg da paa Vers til Dig nu skriver,
 Saa lad det ikke undre Dig, min kære,
 Rent pine-versegal man bliver
 For Tiden her, i denne Atmosfære,
 Agnes gør Vers, — det gjorde hun og før,
 Men, tro Du mig, nu har de Næb og Klø'r,
 Augusta rimer, saa det er en Gru,
 Og Anna, ja, hvad mener Du,
 Hun skriver Vers, ja, tænk Dig blot,
 Hun skriver baade smukt og godt,
 Og selv Maria, min yngste Datter,
 Skriver kønne Vers til Mutter og Fatter. —
 Kort sagt, for Tingen rent ud at tale,
 Vi er alle poetisk ravruskende gale.

Ja, selv Du vel sagtens mærket har,
 At Luften i Horne var ikke klar,
 Men fyldt med poetisk Snus,
 Som Søstrene gjorde i Ho'det konfus.
 Du har mærket det, siger jeg, lettelig,
 Paa de Julegaver, de sendte Dig,
 Og paa de Vers, Du med disse fandt,
 — De lugted' vist svært poetisk, ej sandt. —

Ja, tænk Dig, Poul, hvad der dog kan ske.
 I Aftes da vi havde drukket The
 Og hyggeligt varmt brændte Kakkellovnsluen,
 Og Lampen lyste saa klart i Stuen,
 Og Gardinerne vare rullede ned,
 De fik gamle Fatter rigtig paa Gled:
 O, kære, søde, rare Papa,
 Du slipper paa ingen Maade herfra,
 Før Du lover at læse siden
 Lidt af Dine Digte fra Ungdomstiden.
 Ikke sandt, Du nok os glæde vil?

Jeg kunde paa ingen Maade slippe,
 Og i Grunden jeg ej var uvillig dertil.
 Jeg maatte frem med det gamle Knippe
 Fra Drengaar og Studentertiden,
 Som havde ligget og gulnet siden.
 Og idet disse Smaating jeg læste for dem,
 Mangt et Ungdomsminde for mig steg frem,
 Om Glæder som svandt, om Sorger som gik,
 Om kære Venner, som nu er borte,
 Som jeg ej siden at skue fik,
 De hviler nu i Jorden den sorte.
 Dog tror jeg, vi havde alle Grund
 Til at kalde den Time en hyggelig Stund.

Dog nok herom, Hr. Landinspektøren
 Kl. 7 arrivered' og holdt for Døren,
 Til megen Glæde for alle her,
 Men dog, det forstaar sig, for Agnes især.

Om Juleaften og Julestads
 Og Julegaver og Juleknas
 Herom vil Du intet af mig erfare,
 — Den Sag maa Pigebørnene klare,
 — At beskrive det, jeg ej formaar,
 De derpaa sig langt bedre forstaar.

Til Slut, hvad jeg alt forleden skrev,
 Gud skænke Dig en glædelig Fest,
 Han give Dig, hvad Du ønsker Dig mest.
 — Vi venter ret snart fra Dig et Brev.
 Tag nu til Takke med dette Digt.

Din kærlige Fader.

HANS LICHT.“

Vi havde aldrig i vor Levetid været hjemsogt af Katastrofer som Brand eller Tyveri i Hjemmet, men vi skulde opleve, at Fars kære Studereværelse en lys Sommernat blev profaneret af en Tyveknægt, som kravlede fra Haven ind ad Vinduet og rapsede de — ikke ret mange — Penge, der fandtes. Far meldte det straks til Politiet i Faaborg og underrettede dem samtidig om, at meget tydelige Spor i den bløde Havejord til og fra Vinduet viste, at Tyven havde veritabelt Træben og derfor sandsynligvis ikke kunde være ret langt borte og let kunde identificeres. — Politiet (Borgmesteren?) konstaterede Træbenet i Sporet, men fandt aldrig Mester Urian. Sagen kommenteredes med adskillige Vittigheder, og det lille Operettetyveri gled ind iblandt de muntre Ferieoplevelser.

Som jeg før har nævnt, kom vi, baade ældre og yngre, af og til hos Grevens, men vore hyppige Spadsereture til Hvedholm gjaldt dog egentlig de to elskværdige Familier, Forpagter Ammentorps og Godsforvalter Juulmanns. De var Svogre, og den første havde 4 Sønner, af hvilke de to var Landmænd og de to yngste i Latinskolen i Odense, hvor ogsaa Juulmanns eneste Søn gik.

Hos de sidste var der endvidere 6 Døtre, som, hvad Far straks ved sin første Visit konstaterede, havde samme Fornavne som hans egne

Pigebørn, hvilket, skrev han hjem til Mor, fik ham til at længes forskrækkeligt efter os. Den første, han spurgte om hendes Navn — de var endnu smaa Piger, — hed Agnes, den anden Marie, den tredie Anna. Disse to Familier blev, næst Pastor Foghs i Svanninge, vor bedste og kæreste Omgang, — og saa kunde vi endda i Hvedholm store Have opleve, hvad vi *aldrig*, og Far og Mor ikke i mange Aar, havde hørt, — Nattergalens Sang, vi paahørte den ligefrem andægtigt. —

Vi unge kunde imidlertid ikke i Længden klare os med Præstegaardsidyl, Nattergalesang og Feriefor nøjelser, men maatte se at finde ud af, hvad vi havde Lyst til i Retning af alvorligt Arbejde. Da Valdemar viste afgjort Utilbøjelighed til Studering, men Lyst til Landvæsen, den Gang som nu en tornefuld Vej for en ung Mand uden Kapital, blev han snart Landvæsenselev hos en dygtig Proprietær. Det maa formodentlig begrundes i Datidens Anskuelse, at der aldrig i Hjemmet eller hos min Broder selv opstod den Tanke at dygtiggøre sig i et Haandværk, praktisk, paalidelig og elskværdig, som han var. Jeg tror, at der i de Tider var et vist Aandsaristokrati hos Embedsstanden, som lod dem føle det næsten som en Skam, om en Søn af Huset blev Tømrer eller Maler. „Tempora mutantur et nos mutamur in illis,“¹⁾ plejede Far at sige, men nogen rigtig Føling med det kloge, klassiske Ord havde han bestemt ikke. Efter et Par drøje Elevaar og en kort videre Uddannelse i theoretisk Landbrug og Mejeri prøvede min Broder den trange Forvaltervej; altid var han afholdt og fik gode anbefalinger, men Lønnen var ussel. Sin bedste Tid havde han hos vore gode Venner, Forpagter Mackeprangs paa Kiding, hvor han var ca. tre Aar, og hvor de elskede ham næsten som en Søn, men da Fremtiden stadig intet kunde byde ham, kom Udvandrerlysten op i ham, og han tog til Amerika med Adresse til en større Jordejer eller Farmer, Broder til Forpagter Clement paa Brændegaard. Derovre forlod han det utaknemlige Landbrug, fik en mindre Stilling paa en Fabrik, hvor han forblev til sin Død. Til mine Forældres usigelige Glæde og Lettelse fik han en udmærket Hustru, Datter af Adjunkt

1) Tiderne forandrer sig, og vi forandrer os med dem.

Fledelius i Horsens, et lykkeligt Hjem og dygtige Børn. Mor havde den store Glæde, inden hun døde, at modtage en Dame fra den By, East Palestine, Ohio, hvor min Broder boede, og som levende skildrede, hvor afholdt og anset den danske Lichtske Familie var, og hvor megen Betydning de havde for Skandinaverne i Byen. Den ældste Søn er Ingeniør og bebor stadig Huset, min Broder ejede, og dertil søger hans to Søstre i hver Ferie. — Den eneste af Familien, som senere traf min Broder, var min Svoger, Biskop Helgason, som var indbudt til Byen Winnipeg i Amerika, den, der huser saa mange Islændinge, for at indvie en ny Kirke. Der aftaltes et Møde mellem de to Mænd, — Tiden var knap for dem begge, men Resultatet af Samtalen blev dog af Betydning for Mor, — Far var da død. — En Datter besøgte mig en Sommer, da hun sammen med en Veninde gjorde en Lystrejse Europa rundt.

Poul var, som en Selvfølgelighed, kommet i Latinskole i Odense og kunde i Resten af sin Skoletid — mellem de to Milepæle Skole og Ferie — følges med sine tre Kammerater fra Hvedholm, hvad der meget forsødede de lange kedelige Diligenceture, og endvidere var Ammentorp i Regelen saa large at hente dem med sin Vogn i Brobyværk og efter Ferien befordre dem dertil, hvor de saa kunde tage Diligencen til Odense. Det spændende Problem var jo Julerejsen, som kunde forhindres af Sne eller Snestorm. En Jul blev Poul af Oberst Hammer, hos hvem han og Ammentorperne boede, sendt i Byen for at forhøre, om den daglige Gærvogn (Asmussens Brænderi) fra Faaborg var kommet igennem Sneen til Odense. Det var den ikke, men den ellers saa dydige Poul faldt for Fristelsen og løj med et aabent Ansigt, — det gjaldt jo Juleferien —; de fire Drengene lejede derefter en Vogn og fik en ganske forfærdelig Tur gennem Sneen til Brobyværk og maatte paa hele Vejen skiftes til at ringe med en medbragt Bordklokke.

Af Pouls tre Kammerater blev Juulmann Apoteker, Ludvig Ammentorp Generallæge og Emil Ammentorp Stiftamtmand i København. Et godt Hjem havde de tre hos Oberst Hammer og hans præg-

tige Hustru, og mange muntre Historier fortaltes i Hjemmet om Oberstens (Aabesten, udtalte hun det) gamle Husinventar, Rie, som af de unge Mennesker benævnedes med Kælenavnet „Den sorte Negl“, sikkert ikke for hendes Properheds Skyld. En ung Godsejersøn, som bar det spinkle Navn Pind, var der i Huset i sine Ynglingedage og led saa meget af Weltschmerz, at han gjorde et, heldigvis ufarligt, Forsøg paa at skyde sig med en Salonbøsse. Nogen Tid efter, da han en Morgen udeblev, gik gamle Rie ind paa hans Værelse og fandt den unge Herre bleg og henslængt paa Sengen, atter med Bøssen i uhyggelig Nærhed. Den gamle spurgte ganske køligt: „Har De skaat Dem, Pind? Nu skal jeg kalde paa Aabesten.“

Augusta og jeg havde brændende Lyst til at lære mere, Anna, den kære hjælpsomme, Mors Støtte i det huslige, vilde hellere lære Hus-holdning og kom som Elev paa en fynsk Gaard hos en Familie Hofman Bang. Vi to ældste tilstodes hver et Aar i København for at gaa paa Frøken Zahles Privatlærerindekursus, — dog ikke begge paa en Gang. Jeg gennemgik de to øverste Afdelinger og slutte med Graadighed, hvad der blev mig budt af aandelig Føde, fik fortrinlig Musikundervisning og havde samtidig det Held at bo hos min Morbror, Brygger Vogelius i Rahbeks Allé, i hvis store, smukke Hjem jeg saa mange interessante Mennesker og fik Adgang til Glæder og Fornøjelser, som for en lille Landsbypige var fantastisk store. En udpræget Læsehest havde jeg været fra Barn af, jeg kunde, ganske som senere mit kære Barnebarn Agnete, ligge paa Maven paa Gulvtæppet med en Bog for Næsen og glemme hele Verden omkring mig. Far havde fortalt Robinson Crusoe for os i store Træk, og min Fantasi var saa stærkt opflammet deraf, at jeg aldrig kunde høre nok om ham, hvorpaa Far gav mig sin originale engelske Udgave af den paa min 12 Aars Fødselsdag. Den har en indledende summarisk Beskrivelse af Familien, hvori forekommer kort, men tragisk: Min ældste Broder drak engang, da han var meget varm, fik Svindsot og døde. I mange Aar stod den Sætning for mig som et memento mori, hver Gang jeg med glødende Kinder vilde styrte et Glas iskoldt Vand i mig. Jeg

masede mig igennem den svære Bog med Leksikon til Hjælp, indtil Far forbarmede sig over mig og anskaffede den danske Udgave, — Min næste store Kærlighed var Ivanhoe; ogsaa den læste jeg første Gang paa Engelsk og har den endnu. Senere, i hele Horneperioden, var Dickens vor daglige Læsning; Augusta og jeg skiftedes til at læse højt, naturligvis med en Strikkestrømpe i Haanden. Vi var fra Barndommen af øvet i Strømpestrikkeri (aah, disse næsten berygtede 12 Omgange daglig foruden Lektierne; — man sad ligefrem og trippede med Fødderne efter at komme ud og lege). *Alle* Familiens Medlemmer brugte „Husflids“strømper, ofte endda ret kunstige med Huller og Svikler og indstrikket Navn. Mor kendte kun to Vers af den gamle henrivende „Strikkevis“, — jeg har endelig opnaaet at eje den fuldstændig, endda med den blide og barnlige Melodi, som Thomas Laub mener er helt fra Slutningen af det 18. Aarhundrede. Den følger her:

Vist ingen Amazone
Den ædle Kunst opfandt,
En yndig nordisk Kone
De første Strømper bandt.
Paa Glutten ømt hun saa,
— Hvor frøs de arme Smaa.

Da tog hun fire Pinde
og Knuder slog derom,
Og af en ulden Tvinde
To Strømper snart fremkom.
Hun sagde: „Pusling, bi,
Stik smukt Din Fod deri.“

Da fryded' sig den Moder,
Thi Strømpen varmed' brav,
Og alle sine Poder
Hun saadan Varme gav.
Og Manden Strømper bar,
Sidst fik hun selv et Par.

Fred med den fromme Kvinde
(Hun vist i Himlen boer)
Af hendes Strikkepinde
Blev Nytten saare stor.
Enhver som nu kan gaa
Har bundne Strømper paa.

Hvor herligt er det ikke
Med Nøglet i sit Skød,
Sin Strømpe selv at strikke
Og sysle for sit Brød.
En Stakkel er den Mand,
Hvis Brud ej strikke kan.

Mens vi læste højt og arbejdede, spandt Mor den fine Hørtraad, hvoraf bl. a. det meste af mit Udstyr vævedes, paa den Rok, der lyd- løst snurrede rundt. Den var lille og fin, lutter Mahogni og Messing, Fars første Gave til hende, da de blev gift. Symaskine i Dagligstuen kunde Far ikke fordrage; de Eksemplarer, man havde den Gang, gjorde en afskyelig Støj, saa den brugtes kun i den lille private Dag- ligstue, Mor havde ud mod Haven. Tydelig mindes jeg fra min Barn- dom i Juelstrup Præstegaard at have hørt Far fortælle Mor, at en Sypige i Støvring havde faaet en Maskine, som kunde sy, naar man drejede paa et Haandtag. Mor saa op og sagde afgørende: „Nej, Licht, det er noget, de har bildt Dig ind, for det er nemlig umuligt.“ Far inviterede saa hvem af os, der havde Lyst til at følge ham og se Mærkværdigheden, og Mor maatte indrømme, at selv det umulige kunde ske. Længe varede det ikke, før Mor fik et Eksemplar af denne Opfindelses Førstegrøde; den syede Kædesting med én Traad, og naar denne gik itu et Sted, var det spændende at trævle hele Søm- men op med et Ryk, men kort efter kom den forbedrede Udgave og- saa til vort Hjem.

For saa vidt jeg i det hele har haft nogen bestemt Plan for mine Skriverier, var det min Hensigt, at jeg, naar jeg — symbolsk set — havde lukket Døren og drejet Nøglen om for Horne Præstegaard, da samtidig vilde standse Omtalen af mine Søkende og mig selv. Vi og vore helt almindelige Skæbner kan jo ikke paaregne Interesse udover den snævraste Grændse, altsaa vore Børn. — Alligevel føler jeg Trang til at nævne min kære ældste Broder, som døde saa langt borte, for- holdsvis ung og uden at være kendt af den næste Generation. Jeg syntes, jeg skyldte ham det. Naar min Tanke ustandselig sysler med de kære, jeg har mistet, er der fremdeles noget i mig, der kræver, at jeg nærmere omtaler de to dyrebare Søstre, Augusta og Anna, som nu alt i mange Aar hviler paa den venlige Kirkegaard faa Minutters Gang fra min Bolig.

Augusta var som Barn det mest bly og beskedne lille Væsen og egentlig den eneste, Far forkælede lidt. Hun elskede at liste sig ind

til ham og sidde musestille, mens han arbejdede, for bag efter at kravle op paa hans Skød og faa en „Kæletur“, men det kunde ogsaa hænde, at Far, naar hun aabnede Døren, strakte begge Hænder frem og udbrød: „Patz Blitz, das ist ja die Gustel von Blasewitz.“ Paa gammeldags Måner var Far fuld af latinske og tyske Citater, men dette lød jo lidt voldsomt overfor det lille Pus.

Efter sin Uddannelse var Augusta i flere Aar Lærerinde hos Apoteker Grove-Rasmussens. Et Venskabsforhold til disse udmærkede Mennesker og til hendes Elev, gift med Etatsraad Dybdal, stod sin Prøve gennem hele hendes Liv. Senere studerede hun Engelsk, og efter et Ophold i England underviste hun et Par Somre i Ellekilde Grosserer Peschke Kødts begavede Børn og vandt ogsaa den Families Venkab gennem Aarene, tog senere Translatøreksamen i Engelsk og havde derefter endnu en Gang en herlig Tid i Cambridge.

Efter Mors Død, da Anna var træt af den anstrængende Sygeplejergærning paa Kommunchospitalet, hvor hun var avanceret til Assistent, flyttede Søstrene sammen, og paa en enestaaende Maade udfyldte de Tilværelsen for hinanden og skabte ikke alene et harmonisk og hyggeligt, men tillige muntert og kultiveret Hjem med mange Interesser. — Da jeg i 1912 efter min Mands Død flyttede til København for at tilbringe Resten af mine Dage i Nærheden af alt, hvad jeg havde tilbage, nemlig min Søn og hans Hjem, det, som har været Udgangspunktet for al den Lykke, jeg den Gang saa ensomme Menneske har oplevet og levet i, blev, ikke mindst i den første Tid, det lille Hjem paa Bülowvej den Havn, hvortil jeg aldrig forgæves søgte, naar trods alt Ensomheden i den store By overvældede mig; der stod de gamle Ting fra Hjemmet, der forstod vi hinandens Tanker til Bunds, der samledes ogsaa de unge i Familien, og der var altid „godt at være“. Stærkt religiøse som Søstrene var, ofrede de sig i deres senere Aar helt for kirkelige og filantropiske Formaal, — overanstrengte sig sikkert ofte, — og da Anna i 1926 døde, var det, som Augusta tabte al sin Livsglæde; stiltfærdigt passede hun sine Pligter, men saa sammenlevede havde de været, at selv al vor Kærlighed

ikke kunde erstatte den Søster, der var gaaet bort, og faa Aar efter mistede vi ogsaa Augusta. Forbavsende mange og udmærkede Mennesker havde de to fromme og dog saa livlige Kvinder staaet i Forbindelse med, og meget savnedes de; — for mig var det endnu en Gang et lykkeligt Kapitel af Livet, der afsluttedes, atter en Dør, der lukkedes — for en fredhellig Plet, hvor jeg altid fandt Forstaaelse og Kærlighed.

Mellem min yngste Søster Maria og mig var der hele 10 Aars Aldersforskel; hun var kun en lille Pige, da jeg allerede var forlovet, og staar i Grunden, naar jeg tænker paa Hornetiden, bestandig for mig som Barnet, en lille, lys og kærlig Pige med udprægede musikalske Ævner. Ogsaa hun fik sit „Arbejdsaar“ i København, med god Undervisning i Musik ved Siden af, og senere, da Mor var flyttet til Hovedstaden, fik hun sin smukke Stemme uddannet hos Kammer-sanger Algot Lange. Hans charmerende Portræt som Toredoren stod endnu paa hendes Fortepiano, da jeg første Gang besøgte hende som Bispinde i Reykjavik, og i sit Afskedsbrev til hende beklagede han, at hun skulde forlade ham og Danmark og rejse til saa koldt og fjernt et Land. Statistisk set er Reykjavik maaske ligesaa musikalsk som København og netop Sang i Hjemmet meget almindeligt og højt vurderet. Der synges meget og synges smukt, men Sangen fortrænges nu maaske noget af Bridgespillet, der borer sig ind i Selskabs- og Familielivet ogsaa dér.

Musikken spillede en vis Rolle i vort Hjem. Mor spillede selv godt, og naaede, trods sine mange Gøremaal, at lægge en fortrinlig Grund til den Musikundervisning, vi senere fik hos dygtige Lærere. Til de Glæder, Musikken gennem hele mit Liv har bragt mig, hører, at jeg i mit jyske Hjem blev anmodet om at fungere som Organist ved vor kønne nyopførte Kirke, som vi alle i Byen havde arbejdet med til at faa. Det var jeg i 10 Aar, og en ung Pige, jeg havde undervist, overtog Arbejdet efter mig.

Far elskede Musik; det var mest Uddrag og Melodier fra alle kendte Operaer, som tonede ud fra det taffelformede Hornung &

Møllers Klaver, naar Far bad Mor spille, — han gik da op og ned ad Gulvet, nynnende dertil. Og det var altid Mor, som spillede om Aftenen de smaa Sange og Salmer, som vi fra Børn af vænnedes til at synge, mens Far gav Bassen, og de to Drengene, som var de mindst musikalske, fulgte med saa godt de kunde. Dernæst kunde Mor en Mængde Danse udenad; det var ikke alene, mens vi var Børn, at de smaa Fødder straks var parate til at trippe med i Takt, men som Voksne i Horne dansede hele Ungdommen med stor Fryd efter hendes Spil, dog aldrig om Vinteren, saa det gik ud over hendes smukke Gulvtæppe, hvoraf hver Traad var spundet og farvet i Hjemmet. Senere blev det mig, som spillede, ogsaa Danse, men jeg var jo ikke meget hjemme under min lange Forlovelse, mens min Kæreste tog Landinspektøreksamen, — næsten to Aar Lærerinde paa en fynsk Herregaard og ligesaa længe paa Kiding for at lære Husholdning.

Mens jeg taler om Musikken, maa jeg nævne en lille Episode, som fandt Sted en Aften i Sommerferien, da vi var mange unge sammen, som gerne vilde danse. Mor var af en eller anden Grund forhindret i at spille, og jeg vilde hellere danse. Da satte min Kæreste sig pludselig til Klaveret og afslørede sig som en fortrinlig „Dansespiller“; den ene Lumbyer efter den anden med glimrende Anslag og do. Takt afleverede han, og da han sluttede med Champagnegaloppen, blev han hyldet med Haandklap og Bravoraab. Jeg vidste selvfølgelig, at han havde spillet flere Aar hos Slagelses bedste Musiklærer, Bald. Dahls Broder, og han havde ofte spillet Smaating for mig efter Noder, men da jeg den Gang spillede ganske godt, undskyldte han sig altid med, at han havde glemt sin Musik i de Aar, han læste til Landbrugseksamen og senere var ude som Forvalter. Heller ikke brød han sig særlig om Musik, men i det Fag som i alt andet havde han lært med Lethed og dog grundigt, og netop Danse havde moret ham mest, saa han havde lært mange udenad.

Efterhaanden blev det Maria, som overtog Musikunderholdningen i Hjemmet, — man havde jo ingen Radio, som leverede En den gode Musik, saa at sige paa Maskine. — Hun havde det særlige Talent at

kunne gribe enhver Melodi og variere den ganske nydeligt; i det hele at kunne improvisere i Tasmørke og ved Lys fra Kakkellovnen, saa længe det skulde være, ganske dæmpet og med sit bløde, musikalske Anslag. I sit nye Fædreland vandt hun megen Paaskønnelse for sin Sang og Musik, og et Aar, hvor jeg var til Stede, da en Aften 30 islandske Præster og Provster var Gæster i Bispehjemmet under den aarlige Synode, vakte det stor For- og Beundring, da Bispinden stilsfærdigt ved Klaveret kunde honorere ethvert Krav om Akkompagnement til de mange islandske og enkelte danske Sange, alt uden Noder, blot hun kendte Melodien.

Da Far og Mor havde Familie i København og i flere Aar mindst en af os Børn derovre, tog de med Mellemrum dertil. Mor gjorde da altid Indkøb for længere Tid, og en af os havde da som Regel den usigelige Fryd at komme med. Ellers var det lille Faaborg med sin smukke Beliggenhed vor Handelsby, og mine yngre Søstre fandt jævnaldrende Omgang dér, i Særdeleshed hos Brænderiejer Asmussens og vor Huslæge, Dr. Bøttern, — Ida Bøttern og en af Asmussens Døtre blev gift med de to Brødre Mackeprang fra Nakkebølle. Ogsaa til en eller anden Koncert og en enkelt Gang til det aarlige Nytaarsbal tiggede vi os Køretur af vor søde, gamle Far, det blev ham altid en dyr Spas og for ham ret uforstaaelig. Vi havde da et Værelse paa Hotellet til Omlædning før og efter Ballet, og meget sent blev det, inden vi kom hjem, Mor ovenud træt, vi unge mest søvnige og sultne. Ved en saadan Hjemkomst fandt vi, ligesom vi traadte ind i Gangen, paa Fars Dør en hvid Seddel fæstet med en Knappenaal og paa den Ordene: „Træd ind!“ Det gjorde vi; — der var lunt og hyggeligt, — altid lugtede der af Tobak, gamle Bøger og dejlige, stegte Æbler i Kakkellovnen, — og til vor Fryd var der Dug paa Bordet og et til-dækket Fad med lige, hvad vi trængte til, nemlig Smørrebrød; desuden et lille Digt, som desværre ikke eksisterer, men som sluttede med: „Jeg melder, i Kakkellovnen staar Theen, Om I er benebelt og ikke kan se'en.“ Far og Caroline i Komplot, Mor ligesaa overrasket som vi andre.

Ved disse Lejligheder, samt altid naar Mor var med, mobiliseredes Jørgen og „den lukkede“, — vi unge gjorde med Glæde Turen „per pedes“, — og her præsterede den før omtalte Jørgen efterhaanden sit Mesterstykke ved at dreje den brede Vogn fra den smalle „Sandegyde“ gennem Købmand Rauns snævre, gamle Port ind i Købmandsgaarden. Mor sad altid med Livet i Hænderne i det kriminelle Øjeblik, trak saa Vejret dybt og sagde: „Gud ske Lov, det gik godt.“ Vi handlede dér, og Mor ansaas for en god Kunde. I den lille Dagligstue ud til Butikken stod Kaffen altid parat, og Fru Raun var ulykkelig, om Mor ikke tog imod Indbydelsen enten før eller efter den lange Ærindetur. Det var gammeldags, men saa uendelig velment. Rauns Købmandsgaard var lav og uanselig, men velrenommeret havde den i et Par Menneskealdre ligget der lige udenfor Byens gamle Port, uhyre bekvemt for Landboerne, som dér kunde sætte Hest og Vogn, handle i Butikken, spise deres Mad i Kælderstuen, o. s. v. Fra Byens Port gik man igennem den smalle Vestergade, hvor Asmussens store Bygning knejsede med høj Stentrappe ud mod Gaden, til højre ad Mellemgade forbi Apoteket, hvor Poul i et Aar — 1886—87 — var 1ste Kandidat og Receptar. Uden iøvrigt at fordybe mig i Personalialia med Hensyn til min kære Broder vil jeg lige antyde, at den Tid, han tilbragte dér, blev af vital Betydning for hele hans fremtidige Liv.

Det var i det Aar, han fandt sin yndige, unge Kæreste og med hende Grundvolden for sit Livs Lykke, det var i det Aar, han fik Tilbud om den Stilling i de Danske Spritfabrikker, der senere blev hans Livs store og gode Chance, og det var endelig i det Aar, netop da Far var død, at Mor fik sin egen kære Søn saa nær, at han kunde tilbringe alle sine Fridage i Præstegaarden til uendelig Trøst, Hjælp og Opmuntring for hende og Søstrene. — Mor kunde nemlig, naar hun beholdt Fars Kapellan, Pontoppidan, bo endnu et halvt Aar — en Sommer — i det gamle Hjem.

Fra Østergade kom man til Torvet med „Rasmussens Hotel“, der i Halvfjerdserne ansaas for ret prominent for en lille Provinsby.

Til H. C. Andersen har Faaborg Tilknytning gennem hans Besøg hos den rige Agent Voigt. I „Mit Livs Eventyr“ taler han om sin glødende Forelskelse i Datteren, — et Sværmeri, som endog nær fristede ham til at opgive sit Digterkald og blive Præst, og som fik sit smukke Udtryk i de fire kendte Linier:

To brune Øjne jeg nylig saa,
 I dem mit Hjem og min Verden laa.
 Der flammede Snillet og Barnets Fred,
 Jeg glemmer dem aldrig i Evighed.

Et Lystanlæg, „Voigts Minde“, bringer En uvilkaarlig til at tænke mere paa „To brune Øjne“ end paa den afdøde Matador.

Skøndt jeg med Skamfuldhed maa erkende, at jeg i mine Optegnelser har nævnt min egen lille Person alt for meget, vil jeg dog slutte med den Begivenhed — tillige den største i mit Liv —, som for bestandig blev min Afsked med Horne Præstegaard, nemlig mit Bryllup en Midsommerdag i Kredsen af Slægt og mange Venner. Flere Dage før kom Greven til Far og spurgte, om han maatte have den Fornøjelse at lade Kirken pynte af sin Gartner og hans Folk, hvortil Far svarede ja, da han ikke vidste, at Byens unge Piger havde glædet sig dertil. Det andet Tilbud, om Far ikke havde Brug for et Par Vogne til at befordre Gæsterne til og fra Kirken — modtoges ogsaa med Tak, hvorpaa Greven med sit poliske Smil spurgte, om Frøken Agnes maa-ske kunde have Lyst til at køre med fire, saa stod hans fineste Vogn til Raadighed, hvortil Far svarede nej Tak, Jørgen havde længe glædet sig til den Ære at køre for Bruden og Brudeparret med vort sædvanlige Køretøj.

Det blev mit sidste uforglemmelige Indtryk af Horne Kirke, da min Onkel Vogelius førte mig op gennem den mod Alteret, foran hvilket min kære Far stod. Saa pragtfuldt var den gamle Kirke smykket, at mange af os efter Middagen spadserede ad vor private Kirkesti derop for rigtig at beundre den Rigdom af Blomster og grønne Planter, — jeg listede mig endda, trods det lange Slæb, ned ad et Par Trappe-

trin til Organisten, hvis Kone laa syg og havde været helt ulykkelig over ikke at skulle se Frøken Agnes som Brud.

I mit Hjerte og i min Erindring har jeg til denne Dag bevaret det skønne Sommerbillede af Kirken i sin Blomsterpragt og Præstegaarden i Fest og Glæde som Rammen om min Bryllupsdag, hvorefter jeg begyndte min nye Tilværelse i vort eget Hjem i den lille jyske By Terndrup.

Endnu to Gange gensaa jeg Horne Kirke og Præstegaard, men da var der Ængstelse og senere dyb Sorg i Hjemmet. Den virkelige Afsked og det blivende Minde har for mig altid været knyttet til min Bryllupsdag, hvor alt, hvad jeg elskede mest, var samlet om mig i den kære Horne Præstegaard.

Min kære Far fik sit sidste store Ønske opfyldt, det at dø i sin Gærning og i sit elskede Horne. Glad og fornøjet havde han en Søndag Aften siddet i Dagligstuen med sin Familie, — han kyskede sine Børn til Godnat og gik til Ro, uden at han eller hans anede, at det var hans sidste Aften. Da Mor vaagnede om Morgenens, laa han ganske som en sovende, fuldkommen Ro over det milde Ansigt og Hænderne foldede foran paa Dynen. Uden en Klagelyd fra ham var det svage Hjerte pludselig holdt op at slaa, og min elskede Far var død.

Af høje og lave karakteriseredes han som en Præst, for hvem hans Kald, hans Gærning, hans Menighed var Nr. 1, begavet, elskelig, men mest af alt bramfri og beskeden.

Men hvad havde han ikke været for Mor og os Børn. Som Barn skønner man jo ikke paa den Rigdom, Vorherre har givet En i kloge og kærlige Forældre, og det Hjem de har skabt i Harmoni og Guds-frygt, men senere, vurderet gennem Erindring og Reflektion, har jeg lidt efter lidt faaet det helt rigtige Indtryk af, hvad jeg i dem og i det har ejet. Fra dette Hjem fik vi den bedste Ballast til Livets Sejlads, gennem Eksemplet og i en fast Tro paa Gud og hans Mening med os, — den ingen af vi seks Søkende tabte gennem vort lange Liv.

Mange Blade har jeg beskrevet, — desværre vist alt for mange. Jeg beder den, der taalmodigt har gennemlæst dem, endelig ikke betragte det som en sammenhængende Fortælling om et Hjem og en Familie, — jeg har jo kun i al Beskedenhed søgt at beskrive mit kære Hjem i Episoder hentet frem af Erindringens Skatkammer.

Jeg har famlet med dem omtrent som et Barn, der leger med smaa malede Brudstykker og søger at samle dem til nøje at gengive det Billede, som ligger helt og klart foran ham eller hende. Barnets Øjne straalere af Glæde og Stolthed, naar det lykkes; — jeg har ikke kunnet faa mine Øjne til at straalere, men synes, det er blevet ved at være Brudstykker, i dem maaske endda Unøjagtigheder, smaa Realiteter, men forskubbede i Erindringen. Snarest vil jeg sige, som jeg engang har læst hos en rigtig Forfatter: „Det gode, som findes deri, er ikke mit, og hvad der er mit, er ikke godt.“

Idet jeg gør hans Ord til mine, slutter jeg mine Erindringer om
HORNE PRÆSTEGAARD.

Den 12. Maj 1938.